

Räägime Lastest
logiraamat haridusasutusele (õpetajale).
3–5-aastane laps.

Tytti Solantaus
2023

Funded by
the European Union

SISUKORD

RÄÄGIME LASTEST (RL) LÄHENEMISVIISI VESTLUS

Tervituskiri

Vestlus lapse igapäevaelust

Tegevusplaan

Räägime Lastest võrgustikukohtumine

LISA 1

Lapse heaolu ja arengut toetavad tegurid kodus ja lastehoius.

LISA 2

Mis on tugevused ja haavatavused?

Tänan kõiki peresid, lastehoiu spetsialiste ja koostööpartnereid, kes kommenteerisid ja andsid tagasisidet logiraamatu varasematele versioonidele ning panustasid sellesse väljaandesse.

Täiendava tagasiside ja kommentaarid saab saata Tytti Solantausele (firstname.lastname@gmail.com).

Soojad tänusõnad Brad Morganile ja Nitsa Portokallasele Emerging Mindsist Austraalias, kes aitasid autorit inglise keelega ning kohandasid logiraamatut rahvusvaheliseks kasutamiseks. Pärast seda on tekstis tehtud mõningaid muudatusi ja täiendusi ning autor võtab endale täieliku vastutuse võimalike kohmakuste ja grammatiliste vigade eest, mis võivad esinega inglisekeelses tõlkes.

Tänan Soome Kultuurifondi, kelle Eminentia stipendiumi pälvis Tytti Solantau.

Sõna *lastehoid* on logiraamatus kasutusel mis tahes korralduse kohta väljaspool kodu, kus (tavaliselt lapsevanemate tööajal) lastehoiuealiste laste eest regulaarselt hoolt kantakse ning kus neid kasvatatakse ja õpetatakse. Lastehoid ei tähenda mõne päeva veetmist vanavanemate või sõpradega (jms). Kui teil on aga kokkulepe, et vanavanemad või sõbrad vastutavad lapse eest pikema perioodi jooksul, loeme seda lastehoiuks.

Logiraamatus kasutame sõna *lapsevanem* mõeldes vanemaid ja teisi vanemlikus rollis olevaid hooldajaid, olenemata nende bioloogilisest-, sotsiaalsest- või õiguslikust taustast.. Vestluse keskmes oleva lapse kohta kasutame sõna *laps*, kuid vestlustes ja võimaluse korral ka elektroonilises logiraamatus soovitame siiski kasutada lapse nime.

Räägime Lastest logiraamat © Tytti Solantau

Räägime Lastest logiraamatu võrgustikukohtumine © Mika Niemelä ja Tytti Solantau

Logiraamatule tuleks viidata järgmiselt: Solantau T. (2023) Räägime Lastest logiraamat haridusasutusele (õpetajale). 3 – 5-aastane laps. Turu Ülikool / INVEST

TERVITUSKIRI

Hea lapsevanem!

Sind on kutsutud Räägime Lastest (edaspidi RL) lähenemisviisil põhinevale vestlusele, mis keskendub sinu lapse heaolule. **Tere tulemast!** Siin on lähenemisviisi lühiülevaade, mis loodetavasti vastab sinu küsimustele selle kohta, mis sind ees ootab.

Mis on Räägime Lastest vestluse eesmärk? RL töötati välja selleks, et aidata lapsevanematel ja spetsialistidel üheskoos last kaasavalt toetada tema heaolu, õppimist ja arengut. RL vestlus aitab luua ühise mõistmise last puudutavate teemade kohta nii kodus kui ka koolis. Ühise mõistmise pinnalt lepitakse kokku ka edasised tegevused. **Eesmärk on aidata kaasa lapse igapäevaelule, soodustada tema heaolu, õppimist ja arengut, ning luua toetav koostöö lapsevanemate, lapse ja lastehoiu personali vahel.**

Kuidas Räägime Lastest lähenemisviis toimib?

Alustame praktilise osaga: RL koosneb ühest või kahest vestlusest ning plaanist, mida edasi teha. Kui tegevusplaani elluviimiseks on vajalik, korraldatakse ka RL-i võrgustikukohtumine. Võrgustikukohtumine tähendab, et isikud, kelle kohalolu lapsevanem oluliseks peab, saavad kokku ning uurivad võimalusi lapse toetamiseks. Lapse osalemise otsustavad vanemad ja laps. Lapsi tuleb kohelda võrdsete vestluskaaslastena. Vanemad saavad ka kodus logiraamatu küsimusi arutada ning lapse mõtted vestlusele tuua.

RL vestlus keskendub lapse igapäevaelule, sest argisuhtlus, -kohtumised ja -rutiin on lapse heaolu seisukohast olulised. Lapsevanema(tel) ja õpetajatel on lapse ees erinevad kohustused ning lapsega erinevad igapäevakogemused. Kui neid jagatakse ning ka laps oma panuse annab, võivad sellest kõik.

Vestluse käigus selgitavad osalejad välja tugevused ja haavatavused, mis seonduvad lapse eluga kodus, lastehoius ja vabal ajal. Kõigi kogemustesse suhtutakse austusega. See võimaldab väärtustada tugevusi ning leida lahendused haavatavustele.

Igal lapsel, kodul ja lastehoiul on tugevaid külgi, mida nad ei pruugi näha ega hinnata.

Räägime Lastest lähenemisviis on abivahend, mis aitab kodul ja lastehoiul koostööd teha. Samuti loodame, et RL aitab lapsevanematel ja õpetajatel hinnata ka kõige väiksemaid asju, mida nad tavalisel päeval lapsega koos teevad.

Loodan, et sind ootavad ees huvitavad ja inspireerivad vestlused. Hakkame siis pihta!

Parimate soovidega

tytti Solantaus

Tytti Solantaus, Turu Ülikool / INVEST, lastepsühhiaater, külalisteadlane ja emeriitprofessor

tytti.solantaus@utu.fi; tytti.solantaus@gmail.com

RÄÄGIME LASTEST VESTLUS

Tervitussõnad ja osalejate tutvustamine

Lühiülevaade RL eesmärkidest ja sellest, mida vestluselt oodata

Konfidentsiaalsus ning kuidas vestlust vajaduse korral laste dokumentides kajastada

Logiraamat ja selle kasutamine

Logiraamat sisaldab vestluse raamistikku ja teemasid. Logiraamat on vahend, mille abil saab välja selgitada ning arutada lapsega seonduvaid tugevusi ja haavatavusi nii kodus kui lastehoius. Vestluse põhjal koostatakse tegevusplaan. **Logiraamat ei ole hindamisvahend ega ankeet, mida pead täitma.** Räägime Lastest **ei ole** mõeldud selleks, et hinnata lapsevanema(te) või lastehoiu spetsialistide suhtlemisioskust ja -kvaliteeti. Lähenemise eesmärk on mõista lapse igapäevakogemusi.

Lapsevanem(ad) saavad logiraamatu endale ning võivad sinna märkmeid teha. Logiraamatu võib julgelt koju kaasa võtta, et arutletud teema uuesti läbi vaadata ning sellest kodus vestelda. Eriti kasulik oleks, kui kodus räägitakse üle planeeritud tegevused ning selle, kuidas kogu pere saab neis kaasa lüüa. Laste heaolu ja arengut toetavad tegurid on loetletud lisas 1.

Tugevused ja haavatavused (vt ka Lisa 2)

Tugevus: valdkond nii pereelus kui ka väljaspool kodu (lastehoid, kool, vaba aja veetmise keskkond), kus lapsel läheb hästi, sealhulgas igapäevased tegevused, koos veedetud aeg ning tegevused sõprade ja kogukonnaga.

Haavatavus: valdkond pereelus või väljaspool kodu (lastehoid, kool, vaba aja veetmise keskkond), mis võib tekitada lapsele probleeme, kui midagi ette ei võeta, või mis on juba muret tekitav ning vajaks lisatähelepanu ja -hoolt.

Häbelik laps elavas ja valjus klassiruumis (või mõni muu näide)

Laps on väga üksildane ja teda ei võeta kampa. Selles kontekstis on häbelikkus haavatav koht. Tegevusplaan: lapsevanemad ja õpetaja aitavad lapsel lõimuda ning õpetaja aitab koolikaaslastel õppida omaks võtma kedagi, kes on neist erinev. Mõnes muus keskkonnas võib häbelikkus olla ka tugevus.

Alkoholiprobleemiga ema viib lapse lastehoidu (või mõni muu näide)

Tugevas pohmellis ema toob lapse lasteaeda ja töötajad mõistavad selle hukka. Üldiselt läheb lapsel hästi. Tugevus: ema toob lapse lasteaeda hoolimata sellest, et ta võib oma mainet kahjustada. Ta on kindel, et lapsel on parem lasteaias teiste lastega mängida kui end halvasti tundva emaga kodus olla.

VESTLUS LAPSE IGAPÄEVAELUST

1. Lühike sissejuhatav vestlus

- **Pereliikmetele:** Kas soovid jagada midagi enda ja oma pere kohta (küsimus ka lapsele)? Mida tundsid vestlusele tulles?
- **Lastehoiu spetsialistile ja lapsele:** kas soovid rääkida midagi endast ja/või lastehoiust? Mida tundsid vestlusele tulles?
- **Lapsele:** kas soovid midagi enda kohta jagada? Näiteks, mida sulle meeldib teha? Mis sind naerma ajab? Mida tundsid vestlusele tulles?
- **Teistele:** kuidas sa last kirjeldaksid?

LAPS

1. Lapse uudishimu, kujutlusvõime ja õppimisrõõm

Lapsele: mida sulle meeldib mängida? Kas sa mõtled mõnikord lugusid välja?

Täiskasvanutele: kuidas sulle tundub, kas laps on huvitatud ümbritsevast maailmast ning soovib seda tundma õppida? Kas laps on oma saavutuste üle uhke?

Näited tugevustest: laps on uudishimulik ümbritseva keskkonna suhtes; laps tahab asju teada ja esitab küsimusi; laps tahab õppida; laps mõtleb välja lugusid ja mängu, meisterdab; laps on uhke oma uute saavutuste üle; täiskasvanutel on lihtne lapsega hetki jagada ja temaga koos tegutseda.

Näited haavatavustest: last ei huvita ümbritsev keskkond, laps ei proovi uusi asju; tundub, et lapsel puudub initsiatiiv; lapsel on raskused loomingulistes tegevustes; laps satub ahastusse ja rebib joonistused katki; lapse joonistustes või lugudes kordub murettekitav sisu; täiskasvanutel on raske last julgustada.

Laps
Lapsevanem(ad)
Õpetaja

Tugevus ☐	Haavatavus ☐
Tugevus ☐	Haavatavus ☐
Tugevus ☐	Haavatavus ☐

2. Lapse heaolu ja tervis

Vestleme lapse heaolust ja tervisest, meeleolust ja energiast. Kaasame vestlusse ka lapse. Millised tegurid võivad mõjutada lapse meeleolu ja heaolu – mida oled täheldanud?

Näited tugevustest: laps naeratab või naerab ning on tavaliselt heas tujus; laps väljendab kõrvõimalikke emotsioone; laps naudib erinevaid tegevusi; lapsel on terviseprobleem, mille eest hoolitsetakse hästi kodus ja lastehoius.

Näited haavatavustest: laps näib sageli tõsine või kurb; lapsel on sageli halb tuju, ta nutab, kardab või on kergesti ärrituv; laps ei otsi lohutust; tugevad emotsioonid kipuvad võimust võtma ning täiskasvanute toetus ei pruugi aidata; lapsel on terviseprobleem, kuid puudub vajalik tugi ja hooldus.

Laps
Lapsevanem(ad)
Õpetaja

Tugevus ☐	Haavatavus ☐
Tugevus ☐	Haavatavus ☐
Tugevus ☐	Haavatavus ☐

3. Kas sul on olnud lapse pärast muresid?

Kas räägiksid sellest lähemalt?

Lapsele: Mis sa arvad?

Kas oled otsinud ja saanud abi? Kust?

Laps

Lapsevanem(ad)

Õpetaja

Tugevus ☐ Haavatavus ☐Tugevus ☐ Haavatavus ☐Tugevus ☐ Haavatavus ☐

4. Lapse lastehoidu kaasamine ja kuuluvustunne

Arutlege, kas laps naudib lastehoiu käimist, kas ta võtab osa tegevustest, naudib õpitunde ja uute asjade õppimist? Milline on lapse meeleolu koju tulles? Kas laps on uhke selle üle, et ta on osa „oravakeste“ (kasutage siin lapse rühma nime) rühmast? Arutage ka seda, milline on lastehoiu ülesehitus lapse jaoks, kuidas see lapsele sobib?

Näited tugevustest: laps naudib lastehoidu tulekut; täiskasvanud ja lapsed aktsepteerivad last sellisena, nagu ta on; laps tunneb end keskkonnas ringi liikudes mugavalt; laps tahab olla osa toimuvast; laps naudib ka omaette olemist; laps tahab uusi asju õppida, tähtedest aru saada; laps saab positiivset tagasisidet.

haavatavustest: laps ei naudi lastehoidu tulekut; laps on sageli üksik; lapsel ei tundu rühmas olevat oma kohta; näib, **Näited** et laps käitub ja tunneb end kui kõrvalseisja; lapsel on raskusi ülesannetele keskendumisega; laps on pärast lastehoiust tulemist kodus halvas tujus; täiskasvanutel on raske aidata lapsel tegevustega ühineda.

Laps

Lapsevanem(ad)

Õpetaja

Tugevus ☐ Haavatavus ☐Tugevus ☐ Haavatavus ☐Tugevus ☐ Haavatavus ☐KODU JA LASTEHOIU KOOSTÖÖ

1. Lapse olukorra mõistmine

Kui ühes lapse keskkondadest esineb stressoreid kuid vajalik teadlikkus lapse

haavatavustest on olemas, saavad lastehoid ja kodu last toetada. Lapse üldise olukorra

mõistmine aitab lapsevanema(te)l ja lastehoiu spetsialistidel lapsega parimal võimalikul viisil suhelda. Kaalu võimalust lisada tegevusplaani teadlikkust toetav tegevus.

- a. **Kas lastehoiu on midagi, mis võib mõjutada lapse heaolu ning mida lapsevanem ja lastehoiu spetsialistid peaksid lapsega suheldes arvesse võtma?** Näiteks on rühm rahutu ja tüliderohke, lähedane eakaaslane või täiskasvanu on lastehoiust lahkunud, spetsialistide seas on pinged ja kurnatus vms?

Ükskõik milline niisugune probleem on haavatavus.

- b. Kas väljaspool lastehoidu on lapse elus midagi, mida lapsevanem ja lastehoiu spetsialistid peaksid lapsega suheldes arvesse võtma? Näiteks uue lapse sünd, kolimine, vanemate lahkumine, raske haigus perekonnas, mõni muu stressirohke olukord, pingeline ja väsimust tekitav õhkkond kodus vms?

Ükskõik milline niisugune nüanss on haavatavus.

2. Igapäevased tegevused: sujuvus ja õhkkond

Igapäevased tegevused on sageli alahinnatud. Neile ei pöörata palju tähelepanu, ehkki just need tegevused moodustavad argielu selgroo. Kui täiskasvanud ja lapsed on õnnelikud ning täies elujõus, tehakse argitegevusi naeratusega. Kui peres on stress, siis tulevad ärrituvus ja kurnatus peaaegu kohe esile ka igapäevategevustes ja neid ümbritsevad õhkkonnas. Seda nii kodu, lastehoiu kui ka laste puhul. Pahura lapse riietamine on alati õudusunenägu, toimugu see siis kodus või lastehoius. Kui laps ja täiskasvanu ei ole mingis punktis ühel meelel, märkige mõlemad arvamused.

Näited tugevustest: igapäevategevused lähevad tavaliselt hästi ning õhkkond on meeldiv, kuid võib esineda ka teistsuguseid päevi.

Näited haavatavustest: osad või paljud igapäevategevused valmistavad pidevalt raskusi ning õhkkond on pingeline, kuid võib esineda ka teistsuguseid päevi.

	Kodu		Lastehoid	
Ärkamine ja hommikutegevused	Tugevus ☐	Haavatavus ☐	Tugevus ☐	Haavatavus ☐
Kodust lahkumine ja lastehoidu minek	Tugevus ☐	Haavatavus ☐	Tugevus ☐	Haavatavus ☐
Söömine ja söögiajad	Tugevus ☐	Haavatavus ☐	Tugevus ☐	Haavatavus ☐
Riietumine	Tugevus ☐	Haavatavus ☐	Tugevus ☐	Haavatavus ☐
Mähkmed, potitamine, tualeti kasutamine	Tugevus ☐	Haavatavus ☐	Tugevus ☐	Haavatavus ☐
Õuetegevused	Tugevus ☐	Haavatavus ☐	Tugevus ☐	Haavatavus ☐
Ekraaniaeg	Tugevus ☐	Haavatavus ☐	Tugevus ☐	Haavatavus ☐
Lastehoiust lahkumine ja kojumine	Tugevus ☐	Haavatavus ☐	Tugevus ☐	Haavatavus ☐
Õhtused tegevused	Tugevus ☐	Haavatavus ☐	Tugevus ☐	Haavatavus ☐

Uni ja puhkus

Tugevus ☐ Haavatavus ☐Tugevus ☐ Haavatavus ☐

3. Lapsevanemate ja spetsialistide heaolu

Väikesed lapsed nõuavad palju hoolet ning on tavaline, et nii lapsevanemad kui ka spetsialistid tunnevad stressi ja kurnatust.

Kuidas sul läinud on? Kuidas leiad tasakaalu kõigi erinevate ülesannete vahel? Kas saad kusagilt tuge?

Lapsevanem(ad)

Tugevus ☐ Haavatavus ☐

Õpetaja

Tugevus ☐ Haavatavus ☐

4. Koostöö ja suhtlus kodu ja lastehoiu vahel.

Kuidas koostööd kirjeldaksid? Kas sul on soove ja/või ettepanekuid?

Lapsevanem(ad)

Tugevus ☐ Haavatavus ☐

Õpetaja

Tugevus ☐ Haavatavus ☐LAPS JA SOTSIAALSED OLUKORRAD

1. Lapse suhtlemine lapsevanemate ja lastehoiu spetsialistidega

Kuidas kirjeldaksid lapsega koos veedetud aega – mida te koos teete, milliseid tegevusi naudite? Kas miski muudab need tegevused keeruliseks? Kaasa vestlusse ka laps. Millised on lapse kogemused? Kas on keegi, kellega laps tunneb end lastehoius lähedasena?

Näited tugevustest: täiskasvanud ja laps naudivad suhtlemist, mängu, vestluseid, pörandamänge, koos majapidamistöde tegemist; tegevustesse kaasatakse ka teisi lapsi; laps algatab suhtlust; konflikte lahendatakse vestluse teel; last on lihtne lohutada ja rahustada; laps saab sageli positiivset tagasisidet.

Näited haavatavustest: täiskasvanutel on raske leida aega lapsega koos olemiseks; koos veedetud aeg on lühike; laps on vaikne ja endassetõmbunud; laps ei saa täiskasvanutelt eriti tähelepanu; laps klammerdub täiskasvanu külge ning see võib täiskasvanut ärritada; laps on trotslik; täiskasvanutel on raske last mõista, rahustada ja lohutada; lapse trotsi ja vihaga on keeruline toime tulla; suhtlemisel annavad tooni käitumisprobleemid; laps saab sageli negatiivset tagasisidet.

Laps

Tugevus ☐ Haavatavus ☐

Lapsevanem(ad)

Tugevus ☐ Haavatavus ☐

Õpetaja

Tugevus ☐ Haavatavus ☐

2. Mängimine ja suhtlemine teiste lastega, sealhulgas õdede-vendadega

Jälgi, et laps on kaasatud ka sellesse vestlusse. Tema on siin ekspert! Arutage selliseid küsimusi nagu kas laps naudib õdede-vendade ja teiste laste seltskonda, kas lapsel on mõni eriti kallis sõber ja mida neile meeldib koos teha? Kuidas laps teistele lastele läheneb ja nendega suhestub? Kas laste seas, kodus või lastehoius esineb diskrimineerimist? Kas oled märganud, millised tegurid mõjutavad teiste lastega suhtlemist?

Näited tugevustest: laps naudib teiste lastega mängimist ja naljatamist; lapsel on hea sõber; laps naudib ka üksi olemist ja mängimist; esinevad tülid mänguasjade pärast ja jonnihood, kuid neid saab enamasti lahendada täiskasvanute abiga.

Näited haavatavustest: lapsel on raske teistega ühineda; positiivse kontakti loomine on keeruline; laps jäetakse sageli üksi; keegi kohtleb last halvasti; teised lapsed kohtlevad last halvasti; mäng lõpeb sageli ärevuse, vihapursete või füüsilise rünnakuga; laps saab tihti negatiivset tagasisidet.

Laps

Lapsevanem(ad)

Õpetaja

Tugevus ☐ Haavatavus ☐

Tugevus ☐ Haavatavus ☐

Tugevus ☐ Haavatavus ☐

3. Emotsioonide ja kogemuste jagamine ning teiste emotsioonide ja kogemuste mõistmine

Kuidas väljendab laps oma emotsionaalseid vajadusi? Kas laps jagab teistega oma õnne, põnevust ja kurbust? Kuidas reageerib laps teiste laste tunnetele ja kogemustele? Kuidas täiskasvanud sellele reageerivad?

Näited tugevustest: laps on oma tunnetega avatud, ta õpib neid sõnadesse panema ja otsib vajadusel lohutust; laps tunneb rõõmu teiste laste edust; laps aitab või lohutab teisi, kellel on mure; laps saab täiskasvanutelt positiivset tagasisidet.

Näited haavatavustest: laps muutub väga ärevaks, kui keegi nutab; laps ehmatab, kui keegi on väga vihane; laps on endassetõmbunud; Laps ei väljenda oma tundeid; laps ei näita teiste suhtes üles empaatiat; laps kipub naerma nende üle, kellel on mure; laps teeb haiget neile, kellel on mure; täiskasvanutel on raske lapsega kontakti saada ja teda toetada.

Laps
Lapsevanem(ad)
Õpetaja

Tugevus	☐	Haavatavus	☐
Tugevus	☐	Haavatavus	☐
Tugevus		Haavatavus	

4. Erimeelsused ja konfliktid kodus, lastehoius ja sõpradega

Arutage koos lapsega, kuidas tekivad erimeelsused ja konfliktid, kuidas lapsed ja täiskasvanud käituvad, kuidas see osapooltele tundub ning mis juhtub pärast seda?

Kui keegi (kas täiskasvanu või ka laps) on käitunud füüsiliselt või psühholoogiliselt (ähvardamine, ahistav keelekasutus, solvamine) väärkohtlevalt, arutage seda ning märkige tegevusplaani meelepea probleemiga tegelemiseks.

Pane tähele, et kelleltki mänguasja haaramine ning kaaslase lükkamine ja löömine on 3-aastaselt veel üsna tavaline reaktsioon, kuid jääb keeleliste ja sotsiaalsete oskuste arenedes harvemaks. Ründava käitumise lahendus ei ole karistamine – mõlemat last tuleb toetada ning juhendada konfliktidega toime tulema. See tähendab, et väikelapse ründavat käitumist ei loeta haavatavuseks keskkonnas, kus käitumisele vastatakse mõistmise ja toega. Haavatavus on see aga juhul, kui käitumisele järgnevad korduvad karistused ning laps saab negatiivset tagasisidet.

Näited tugevustest: erimeelsused ja konfliktid tekivad aeg-ajalt, kuid lahendatakse enamasti vestluse abil.

Näited haavatavustest: suhetes annavad tooni konfliktid; konfliktide lahendamine on raske või ebaõnnestub; laps on alistuv ning teised hakkavad tema üle domineerima; konfliktid võivad viia jõulise käitumiseni ning alanduste ja solvanguteni (ka täiskasvanute poolt).

Laps
Lapsevanem(ad)
Õpetaja

Tugevus	☐	Haavatavus	☐
Tugevus	☐	Haavatavus	☐
Tugevus		Haavatavus	

Kaks teemat veel enne kui tegevusi planeerima hakkame!

- Kas oleme midagi unustanud – kas on veel rõõme või muresid, mida me pole arutanud?**
Lapsele: Kas on juhtunud midagi toredat, millest me pole veel rääkinud? Kas on midagi, mis on juhtunud või mis on sind häirinud, millest me pole veel rääkinud? Olgu asi siis suur või väike.

Teistele: mida teie arvate?

Rõõm **Mure**

Laps

Tugevus Haavatavus

Lapsevanem(ad)
Õpetaja

Tugevus ☐ Haavatavus ☐
Tugevus ☐ Haavatavus ☐

Näited tugevustest: igasugune rõõm. Rõõmu võib märkida „Tegevuskava“ osas tugevusena, mida saab veelgi paremaks teha.

Näited haavatavustest: igasugune mure. Kui on vaja abi, tee selle kohta märgi „Tegevuskava“ osas.

2. Lapse kasvatamisega seotud eesmärgid ja mõtted

Kodu ja lastehoiu ideed ja eesmärgid lapse kasvatamisest tõenäoliselt erinevad teineteisest. Näiteks on lastehoiul võimalus suunata lapsi looma kontakti ja mängima igasuguste lastega ning motiveerida neid tulema toime erimeelsuste ja konfliktidega. Selles väga olulises vestluses võib arutada ka nii kodus kui ka lastehoius esinevat kultuurilist mitmekesisust.

Näited tugevustest: eesmärgid ja ideed on sarnased ja/või täiendavad üksteist.

Näited haavatavustest: mõned või kõik eesmärgid ja ideed on omavahel vastuolus.

TEGEVUSPLAAN

Osalejad valivad peamised tugevused ja haavatavused, millele tegevusplaanis keskenduda.

Seejärel kavandage täpsed ja konkreetsed tegevused, lähtudes osalejate võimalustest ja vahenditest ning lastehoiu spetsialisti tööülesannetest. Abimaterjalina kasutage **Lisa 1, mis räägib lapse heaolu ja arengut toetavatest teguritest**. Samuti kaaluge, kas vaja on lisaressursse ning kas kokku tuleb leppida RL võrgustikukohtumine.

1. Tugevuste suhtes lepivad pooled kokku järgmises tegevusplaanis:

Kodus ja lapse vaba aja veetmise keskkonnas (sõbrad, hobid, muud tegevused väljaspool kodu)

Lastehoius või eelkoolis

2. Haavatavuste suhtes lepivad pooled kokku järgmises tegevusplaanis:

Kodus ja lapse vaba aja veetmise keskkonnas (sõbrad, hobid, muud tegevused väljaspool kodu)

Lastehoius või eelkoolis

Kui tegevusplaani elluviimiseks on vaja rohkem inimesi, liikuge lõiku „Planeerime Räägime Lastest võrgustikukohtumist“. Kui ei, jätkake lõiguga „Kohtumise lõpetamine“.

Kaasake tegevusplaani kogu pere ja lastehoiurühm

Kõik tegevused, mida plaanitakse läbi viia kodus, puudutavad kogu peret. Soovitame lapsevanema(tel) rääkida tegevusplaanist **kõigi pereliikmetega**, kuulata, mida eri vanuses lastel öelda on, julgustada neid värskeid ideid otsima ning kaasata neid plaanitavatesse tegevustesse. Sama käib ka lastehoiu kohta.

KOHTUMISE LÕPETAMINE

Kuidas tegevusplaani ühine koostamine läks?

Mida arvad RL-st tervikuna / siiani (kui võrgustikukoosolek on alles ees)?

Mis sa arvad, kas RL on sulle abiks olnud (küsimus lapsevanematele ja lastehoiu spetsialistile)?

Kuidas?

Kas RL valmistas pettumuse? Kuidas?

Kas esile kerkis midagi probleemset, millest soovid rääkida?

Autori soovitus: Arutasite mitmeid erinevaid teemasid ning teil ei olnud aega kõigil põhjalikult peatuda. Soovin, et kui tahate midagi edasi arutada, et te prooviksite seda teha või looksite võimaluse vestluse jätkamiseks. Siin ei pea ma silmas ainult probleeme, vaid kõikvõimalikke küsimusi, mis kohtumistel tekkisid. **Loodame, et RL on hüppelaud põnevale ja uuenduslikule koostööle lapsevanemate, laste ja lastehoiu spetsialistide vahel.**

Pea meeles: RL lähenemist võib korrata igal ajal, eriti kui perekonnas, lastehoius või sõprussuhetes toimuvad muutused, mis võivad lapse heaolu ohustada. Initsiatiiv võib tulla õpetajalt, lapsevanemalt ja loomulikult ka lapselt endalt.

Aitäh kõigile!

Planeerime Räägime Lastest võrgustikukohtumist

- a. Kohtumise ülesehitus
- b. Osapooled lepivad teemades kokku, valivad välja asjakohased tugevused ja haavatavused ning lepivad kokku, millistel teemadel pere vestelda ei soovi.
- c. Osapooled lepivad kokku, kes kohtumisele kutsutakse ja kes kutsub.
Valitud tugevused ja haavatavused, vajadusel ka teised teemad
- d. Keda kutsutakse ja kes kutsub?
- e. Kohtumise kuupäev ja kellaaeg

RÄÄGIME LASTEST VÖRGUSTIKUKOHTUMINE

©Mika Niemelä ja Tytti Solantaus

1. Lapsevanem(ad) ja/või lastehoiu spetsialist **tervitavad** osalejaid. Sissejuhatus.
2. Kirjeldage selgelt kohtumise päevakorda ja eesmäärke ning selgitage, kuidas kohtumist ette valmistati.
3. Lapsevanemad või spetsialist kirjeldavad kohtumise ajendeid ja tegevusvaldkondi.
4. Innustage pereliikmeid ja osalejaid vestlema ning pidage meeles kaasata last kui võrdset osalejat. Järgige neid juhiseid:
 - a. Selgitage küsimusi ja seisukohti.
 - b. Pakkuge ideid, kuidas iga punktiga edasi minna.
 - c. Pange ideede põhjal paika konkreetsed tegevused ning leppige nendes kokku.
5. Koostage kirjalik kokkuvõte (vormi leiad järgmiselt leheküljelt), kus on kirjas iga osaleja **kokkulepitud tegevused**. Kasutage selleks tahvli või projitseerige kokkuvõtte seinale. Pange kirja, millistes tegevustes osalejad kokku lepivad. Tavaliselt algab plaan teenust osutavatest spetsialistidest, neile järgneb pereliikmete sotsiaalne võrgustik ja seejärel perekond. Nii saab pere planeerida oma tegevusi nii, et need oleksid kooskõlas üldise pingutusega. Kui seda nõutakse, võib järjekorda ka muuta. **Kui perekond sellega nõus on, antakse kokkuvõtte kohtumise lõpus kõigile osalejatele.**
6. **Leppige kokku järelkohtumine.** Soovitame korraldada vähemalt ühe järelkohtumise, et osapooled saaksid väljendada, millised edusammud on toimunud, ja otsustada, kas uus kohtumine on vajalik. Leppige kokku järelkohtumise kuupäev, kellaaeg ja osalejad.
7. **Järelkohtumine järgib ülaltoodud ülesehitust.** Alustage lühikese ülevaatega lapse olukorrast ning rääkige, kas plaanid viidi ellu. Mida kasulikku õppisid tegevusplaani elluviimisel tuleviku jaoks? Kui seda nõutakse, kirjutage uus kokkuvõtte selle kohta, mida osalejad otsustavad järgmisena teha. **Kohtumiste sagedus sõltub üldisest olukorrast. Kui protsess on pikem, moodustavad kohtumised lapse ümber usaldusväärsed tugisambad.**
8. **Kohtumise lõpetamine.**
Kuidas kohtumine osalejate arvates läks?
Pereliikmetele: kas tundsid, et sind mõisteti? Kas said tuge, mida vajasid?

Koosoleku läbiviija teeb kokkuvõtte, jagab seda osalejatega, tänab ning kuulutab kohtumise lõppenuks.

Kokkuvõtte vorm

Räägime Lastest võrgustikukohtumine:

(kuupäev)

Teemad (nt 1–3)	1. teema: 2. teema: 3. teema:	Järelkohtumise kuupäev
Osalejad	Nõustun tegema järgmist (konkreetne tegevus):	Millal (nt kuupäev, kellaaeg)?

LAPSE HEAOLU JA ARENGUT TOETAVAD TEGURID KODUS JA LASTEHOIUS

1. **Pereliikmete vahel on soojad ja hästi toimivad suhted. Last väärtustatakse ning peetakse oluliseks pereliikmeks.** Pere suhtleb sugulastega (kui see on võimalik) ning võtab ette ühiseid tegevusi peresõpradega.
2. **Lapsel on meelepärased hobid ja sõbrad.** Tegevused on asjalikud ning pakuvad ka füüsilist koormust ja vabas õhus liikumise võimalust. Lapsel on lastehoius sõpru ning ta tunneb, et kuulub mängukaaslaste hulka. Täiskasvanud on lapse asukohast huvitatud ja teadlikud.
3. **Lapsevanemad hoolivad lapse olukorrast lastehoius,** huvituvad sellest, kuidas päev lastehoius möödus, vestlevad kodustest ülesannetest ja sellest, mida laps õpib, nad toetavad last, kui miski tundub raske ning tähistavad lapse saavutusi.
4. **Õpetajate suhe lapsega on positiivne ja toetav.** Laps tunneb, et õpetajad hindavad, mõistavad ja toetavad teda ning on tema käekäigust huvitatud. Lapse saavutusi märgatakse ka siis, kui need on väikesed. Raskuste korral võib laps abi küsida, seda saada ning ta tunneb end toetatuna.
5. **Igapäevaelu kodus ja lastehoius toimib võimalikult hästi.** Igapäevaelu moodustavad argitegevused ja -suhtlus, alates hommikustest tegevustest kuni õhtuste tegevuste, une ja puhkuseni välja. Laps on teadlik kodu ja lastehoiu reeglitest. Lapsel on oma ülesanded, mida täita ja mille üle uhke olla.
6. **Lapse tavaline päev** sisaldab rõõmu, saavutusi ja olukordi, kus laps tunneb end meeldivana, väärtustatuna ja erilisena. Need tunded põhinevad sellel, kuidas täiskasvanud last vaatavad, nende näoilmetel, žestidel ja hääletoonil ning sellel, kuidas täiskasvanud kuulavad ja vastavad, kui lapsel on midagi öelda. Rolli mängib ka see, kuidas täiskasvanud räägivad lapsest siis, kui teda kohal ei ole. See kehtib nii kodu kui ka lastehoiu kohta.
7. **Kui kodus, lastehoius või vaba aja veetmise keskkonnas on probleeme,** aidatakse lapsel toimuvat mõtestada ning olukorraga toime tulla.
8. **Laps on lastehoiu tegevustesse kaasatud ning tunneb, et ta kuulub sinna.** Laps on motiveeritud lastehoidu minema ning õpetajad ja rühmakaaslased väärtustavad teda.
9. **Lapse tundeid, meeleolu ja käitumist mõistetakse.** Kodu ja lastehoiu vahel on koostöö. Kodu ja lastehoid teevad koostööd, et last rasketel aegadel toetada, ning rõõme ja õnnestumisi tähistatakse üheskoos.
10. **Isegi kui lapsel on probleeme,** ei tembeldata teda murelapsesks.
Mõistetakse järgmist:
 - a) Kõik probleemid, mis lapsel võivad olla, ei määratle last ega tema tulevikku.
 - b) Negatiivsed märkused mõjutavad lapse kohtlemist, õppimist ja arengut.

- c) **Lapse elus esinevad probleemid ja nendega toimetulek on tingitud eri tegurite koosmõjust.** Seda on võinud mõjutada ka täiskasvanud.

11. **Lapse vanematest ja perekondlikust taustast** räägitakse lastehoius lugupidavalt ja soojalt ning samasugust austust näidatakse üles ka **kodus õpetajatest rääkides**. Laps tunneb, et lastehoius mõistetakse ja austatakse kõiki erinevusi, mis puudutavad last ennast või tema perekonda. Laps tunneb end nii kodus kui ka lastehoius turvaliselt ja usaldavalt.
12. **Lapsevanema ja õpetaja vahel on hea koostöö.** Iga laps peab tundma, et täiskasvanud tema elus teevad koostööd ja austavad üksteist. Eriti oluline on see lastele, kellel on raskusi.

Lisa 2

©Tytti Solantaus

Mis on tugevused ja haavatavused?

1. **Tugevus.** RL lähenemises tähendab tugevus midagi, mis toimib lapse igapäevaelus hästi. Kui räägime lapse päevast, loeme vastust „ma usun, et see läheb normaalselt“ tugevuseks. Tugevuste alla lähevad ka olukorrad, mis suurendavad rõõmu ja naudingut. **Tugevustele keskendumine on oluline kõigile, kuid veelgi enam neile, kes seisavad silmitsi katsumustega. Sellistel juhtudel annavad tugevused ning nende edendamine tunnistust vastupidavusest.**
2. **Haavatavus.** RL lähenemises tähistab haavatavus olukorda, mis on probleemne või võib hiljem probleeme põhjustada, kui midagi ette ei võeta. Haavatavused tekivad sageli siis, kui muutus lapse keskkonnas puudutab lapse elu eriti tundlikku valdkonda.

Näide 1. Keevalise meelelaadiga lapses võib rahutu lastehoiu ruum tekitada käitumis- ja õpiraskusi, mis võivad põhjustada ärritumist ka kodus. Kui laps on arglik ning kodune keskkond on lapsevanema(te) depressiooni tõttu isoleeritud, võib see lapse lastehoius veelgi tagasihoidlikumaks muuta. **Niisugused olukorrad on haavatavused.** Oluline on haavatavused tuvastada ning neid nii kodu kui ka lastehoiu igapäevaelus arvesse võtta (vt RL tegevusplaani), et võimalikke probleeme ennetada.

3. **Tugevused ja haavatavused ei ole omased lapsele endale.** Need tulenevad lapse ja keskkonna vastastikusest mõjust. Laste temperament ja käitumine erinevad ning lapsed ei tekita probleeme tahtlikult. Sellegipoolest võib keevaline iseloom põhjustada raskusi, kui keskkond seda soodustab. **Tavaliselt näitab haavatavus seda, et lapse ja keskkonna sobivuses on probleem.** Seetõttu on oluline mõista, et haavatavus ei tähenda probleemi lapses endas ning et ka täiskasvanutel võib olukorrale mõju olla.

Näide 2. Tundlik ja häbelik laps võib muutuda või on juba muutunud isoleerituks ja üksildaseks, kui lasterühm on väga aktiivne ja seltsiv. Seetõttu märgitakse nende häbelikkus haavatavuseks. Meie eesmärk on tõsta täiskasvanute teadlikkust: **laps ja rühm vajavad lisatuge ja -tähelepanu, et häbelik laps leiaks oma koha rühmas ning et rühm õpiks kaasama last, kes teistest erineb.** Kuidas seda teha, lepitakse kokku tegevusplaanis. Mõnes muus keskkonnas võib häbelikkus olla ka tugevus.

EU4Health

Projekti number: 101101249

Ospedale Niguarda

UNIVERSITY OF TURKU

UNIVERSIDADE DE COIMBRA

Kaasrahastatud Euroopa Liidu poolt

Rahastatud Euroopa Liidu poolt programmi EU4Health (EU4H) raames – toetuslepingu nr 101101249 alusel. Väljendatud seisukohad ja arvamused on siiski ainult autori(te) omad ega pruugi kajastada Euroopa Liidu ega Euroopa Tervise ja Digitaalse Täitevasutuse (HADEA) seisukohti. Euroopa Liit ega toetust andev asutus ei vastuta nende eest.